

О. М. Шевчук
здобувач кафедри адміністративного права
Національного університету "Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого" (м. Харків)

УДК 342.9:339.543:615.2

ОСОБЛИВОСТІ ДЕКЛАРУВАННЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ПРИ МИТНОМУ КОНТРОЛІ ТА ОФОРМЛЕННІ

Висвітлено актуальні питання декларування лікарських засобів, що переміщуються через митний кордон України, при проведенні їх митного контролю. Виділено 2 групи декларування ліків залежно від суб'єктів переміщення (фізичних та юридичних осіб) та указано особливості кожної групи, наведено перелік необхідних відомостей стосовно лікарських засобів, що зазначаються у вантажній митній декларації юридичними особами, запропоновано та обґрунтовано переваги введення електронного декларування ліків, що переміщуються через митний кордон України.

Ключові слова: декларування, лікарські засоби, митний кордон, митний контроль.

Важливого значення набуває забезпечення прав і свобод людини в ситуаціях, коли життя і здоров'я громадян стають під загрозу внаслідок використання неякісних, фальсифікованих лікарських засобів. Для нівелювання таких факторів державою створено досить широкий спектр митно-правових заходів, до яких відносяться заходи по забезпеченню порядку переміщення лікарських засобів через митний кордон України.

Порядок переміщення лікарських засобів через митний кордон України пов'язаний із здійсненням митними органами процедури митного контролю і митного оформлення, яка розпочинається після подання до митного органу митної декларації. Митне декларування лікарських засобів полягає у наданні за встановленою формою вичерпних відомостей про ліки, які переміщуються через державний кордон України. Проте особливості декларування лікарських засобів лишилися не висвітленими у юридичній науці, що може негативно відобразитися на процедурі митного оформлення ліків, які переміщуються через митний кордон України.

Вивченню питань митних відносин у сфері митного контролю присвятили свої роботи Д. М. Бахрах, Ю. М. Дьомін, Є. В. Додін, Б. М. Габричидзе, С. В. Ківалов, І. М. Коросташова, В. Я. Настюк, С. І. Пахомов, Д. В. Приймаченко, А. В. Мазур, М. Г. Шульга та ін. Не зважаючи на проведені дослідження, які мали неоціненне значення у розвитку митної справи, на жаль, особливостям декларування лікарських засобів при митному контролі та оформленні щодо порядку переміщення ліків через митний кордон не приділялось належної уваги.

Мета роботи полягає у вивченні особливостей декларування лікарських засобів при митному контролі та митному оформленні у разі переміщення окресленого виду товарів через митний кордон України.

Митний контроль — це "сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своєї компетенції з метою забезпечення дотримання норм цього

Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань митної справи, міжнародних договорів України” (п. 15 ст. 1 *Митного кодексу України* [1] (далі — *МК України*)).

Митний контроль щодо переміщення лікарських засобів через митний кордон — це виконання митними органами України спеціальних дій, спрямованих на дотримання юридичними і фізичними особами митного законодавства України та правил, які регулюють порядок переміщення лікарських засобів через митний кордон України. Тобто такий контроль здійснюється з метою забезпечення державними органами, підприємствами, фізичними особами порядку переміщення лікарських засобів через митну територію України [2, с. 104–105].

Виконання митним органом дій (процедур), які пов’язані із закріпленням результатів митного контролю переміщуваних через митний кордон України товарів і транспортних засобів і мають юридичне значення для їх подальшого використання, називається митним оформленням (п. 14 ст. 1 МК України) [1]. Процес митного оформлення здійснюється у визначеному порядку, який залежить від умов зовнішньоекономічної діяльності [3, с. 103]. Тобто митне оформлення лікарських засобів — це виконання митним органом визначеного порядку дій із закріплення результатів митного контролю лікарських засобів.

Процедури митного контролю і митного оформлення забезпечують дотримання порядку переміщення лікарських засобів через митний кордон України (ст.ст. 40, 45, 81, 86 МК України) [1]. Порядок ввезення зареєстрованих лікарських засобів нормативно закріплено Законом України “Про лікарські засоби” [4], а порядок ввезення незареєстрованих ліків — наказом Міністерства охорони здоров’я України “Порядок ввезення на територію України незареєстрованих лікарських засобів, стандартних зразків, реагентів” від 26.04.2011 р. № 237 [5].

Процедура митного контролю та митного оформлення починається після подання до митного органу митної декларації. Відповідно до ч. 12 ст. 1 МК України митна декларація — “письмова заява встановленої форми, яка подається митному органу і містить відомості щодо товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, необхідні для їх митного оформлення або переоформлення” [1].

Декларування — це заява митниці за встановленою формою (письмовою, усною чи іншою) точних відомостей про товари і транспортні засоби, необхідні для здійснення митного оформлення і проведення митного контролю [6, с. 172]. Декларування буває письмове, усне або шляхом здійснення дій — вибору коридору: “зеленого” або “червоного” [1; 2, с. 154–155].

Декларування лікарських засобів є одним із обов’язкових умов переміщення цього товару через митний кордон і виконує такі функції [7, с. 120]:

- забезпечує митні органи необхідними для митної мети відомостями про переміщувани через кордон ліки;
- служить підтвердженням законності вчинених декларантом (особою, яка провадить декларування) дій щодо лікарських засобів, які розміщені ним під обраний митний режим;
- виконує контрольну функцію: на основі декларування митні органи перевіряють відповідність декларованих відомостей про лікарські засоби фактичним даним.

Декларантом може бути фізична або юридична особа (п. 5 ст. 1 МК України) та уповноважені нею митні брокери (посередники), згідно зі ст. 87 МК України що здійснюють декларування товару, який переміщується через митний кордон [1].

Отже, на нашу думку, декларування лікарських засобів, що переміщуються через митний кордон України, доцільно умовно розділити на дві групи:

- декларування лікарських засобів фізичними особами;
- декларування лікарських засобів юридичними особами.

Детально розглянемо особливості декларування лікарських засобів при митному контролі та оформленні у разі здійснення їх переміщення через митний кордон України.

Важливо зазначити, що відповідно до п. 10 постанови Кабінету Міністрів України “Про перелік відомостей, що оголошуються громадянами за встановленою формою у разі переміщення ними через митний кордон України предметів” від 15.07.1997 р. № 748 лікарські засоби потребують обов’язкового декларування [8].

Ввезення лікарських засобів фізичними особами може декларуватися усно чи письмово за бажанням власника таких речей або на вимогу посадової особи митного органу у тих випадках, коли лікарські засоби перевозяться у супроводжувальному багажі або у ручній поклажі громадянина в якості його особистих речей відповідно до ст. 3 Закону України від 13. вересня 2001 р. № 2681 “Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України” [9].

До особистих речей громадянина належать предмети першої необхідності, призначені для забезпечення життєдіяльності власника-громадянина, є власністю такого громадянина та призначені виключно для власного користування такого громадянина, не є товаром та не призначені для відчуження або передачі іншим особам, відповідають меті перебування за кордоном (ст. 1 вказаного Закону) [9].

Лікарські засоби належать до особистих речей громадянина, якщо вони переміщуються в порядку та обсягах, які визначаються Міністерством охорони здоров’я (п. 18 постанови Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2001 р. № 1652) [10], тобто кількість ліків відповідає необхідній на курс лікування, що підтверджено довідкою лікаря про діагноз захворювання та належно оформленим рецептом на лікарський засіб, що ввозиться (ст. 17 Закону України “Про лікарські засоби”) [4].

За бажанням або на вимогу посадової особи митного органу та в інших випадках громадяни заповнюють заяву — декларацію, у якій подаються відомості про себе (прізвище, ім’я, по батькові, місце проживання, дані документа, що засвідчує особу), про товари, в тому числі лікарські засоби (найменування, кількість, вартість та дозвільні документи), про мету ввезення (вивезення), про наявні товаросупровідні документи [7, с. 126].

Форма митної декларації визначена постановою Кабінету Міністрів України “Про перелік відомостей, що оголошуються громадянами за встановленою формою у разі переміщення ними через митний кордон України предметів” від 15 липня 1997 р. № 748 [8] та наказом Державної митної служби України “Про затвердження Порядку заповнення митної декларації при переміщенні громадянами предметів через митний кордон України” від 4 червня 2008 р. № 604 [11].

У тих випадках, коли фізичній особі для індивідуального використання потрібно везти до України високовартісні лікарські засоби, митна вартість яких на курс лікування перевищує суму у 100 євро, до митних органів подається вантажна митна декларація (далі — ВМД), згідно з п. 11 Положення про вантажну митну декларацію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 1996 р. № 574 [12].

Одночасно із декларуванням фізичними особами лікарських засобів відбувається демонстрація наявності цих товарів (ст. 85 МК України) [1]. Інспектор митниці при цьому обов’язково перевіряє, чи не належать зазначені ліки до заборонених для ввезення (наркотичних, сильнодіючих, психотропних лікарських засобів, вакцин, препаратів крові тощо) [4].

Відповідно до наказу МОЗ України “Про затвердження переліків наркотичних (психотропних) комбінованих лікарських засобів, що містять малу кількість наркотичних засобів або психотропних речовин і прекурсорів, які підлягають контролю при ввезенні на митну територію України та вивезенні за її межі” від

23 квітня 2007 р. № 202, наркотичні (психотропні) комбіновані лікарські засоби, які вказані в затверджених цим наказом Переліках, підлягають контролю Комітетом з контролю за наркотиками у сфері виробництва та ввезення на митну територію України і вивезення за її межі [13]. З метою визначення, чи підпадає лікарський засіб під дію зазначеного наказу МОЗ, необхідно мати точну інформацію щодо його складу.

Для юридичних осіб декларування лікарських засобів здійснюється підприємствами самостійно або на договірній основі через організації, які визначені митницею як декларанти. Порядок допущення до декларування на підставі договорів, а також права й обов'язки декларантів передбачено ст.ст. 81, 86, 87, 88 МК України [1]. Відмітимо, що оскільки при декларуванні юридичним особам митному органу слід надавати у тому числі відомості про митний режим лікарських засобів [2, с. 151], важливе значення має те, що декларант повинен самостійно обрати митний режим (ст. 86 МК України) [1].

Переміщення через митний кордон лікарських засобів юридичними особами потребує заповнення письмової форми ВМД [14]. ВМД — це письмова заява встановленої форми, що подається митному органу і містить відомості про товари та транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон України, митний режим, у який вони заявляються, а також іншу інформацію, необхідну для здійснення митного контролю, митного оформлення, митної статистики, нарахування податків, зборів та інших платежів [12].

При ввезенні лікарських засобів ВМД повинна містити таку інформацію: у графі 31 зазначається серія лікарського засобу та повне його найменування; у графі 44 — реквізити сертифіката якості лікарського засобу під кодом документа 6005 [15] та у розділі 6 графі 44 проставляється код документа “6020”, потім латинським шрифтом великими літерами — ознака сертифіката якості лікарського засобу “SLZ”, далі — номер сертифіката (при наявності) та дата його видачі, наприклад: 6020 SLZ_N 0000 дата 00.00.00 [16]. Слід зазначити, що з метою забезпечення ідентифікації лікарських засобів графа 31 ВМД повинна містити додаткову інформацію: комерційну назву препарату; галузь застосування (для людей або ветеринарні препарати); тип первинної упаковки (флакон, blister, аерозоль, ампула тощо); діючу речовину; допоміжну речовину (у разі потреби); лікарську форму (форму випуску лікарського засобу); реєстраційний номер; дату реєстрації; дату закінчення терміна реєстрації [17].

Достовірність зазначених декларантом відомостей у ВМД, яка заповнена згідно з чинними правилами та засвідчена ним у встановленому порядку, закріплюється одним із видів митного забезпечення (штамп “Під митним контролем”) на всіх аркушах вантажної митної декларації та реєстраційним номером, а також реєстрацією вантажної митної декларації у журналі обліку вантажних митних декларацій. Після завершення цієї процедури декларант несе юридичну відповідальність за відомості, зазначені у ВМД. Ця декларація не може бути відкликана декларантом. Декларант подає документи митному органу та одержує оформлені документи особисто [12].

Важливим кроком до спрощення й гармонізації митних процедур через скорочення часу митного оформлення шляхом запровадження безпаперових технологій митного контролю й митного оформлення товарів і транспортних засобів стало проведення експерименту з використання електронної форми декларування [18, с. 51–57], який був впроваджений у практичну діяльність наказом Державної митної служби України “Про проведення експерименту з використання електронної форми декларування” від 15 вересня 2004 р. № 671 [19]. Умови здійснення електронного декларування затверджено відповідним Наказом Державної митної служби України від 17 березня 2011 р. № 216 [20]. Проте, на жаль, лікарські засоби у переліку товарів, до яких можна застосовувати електронне декларування, відсутні.

У свою чергу, для скорочення термінів доставки лікарських засобів на внутрішні митниці пропонуємо впровадження електронного декларування лікарських засобів під час проведення їх митного контролю та митного оформлення. Електронне декларування лікарських засобів надасть змогу проводити попередню обробку ВМД в автоматичному режимі без втручання посадових осіб митних органів; нівелювати вплив суб'єктивних факторів при здійсненні митних процедур; спростити та прискорити процедуру митного контролю та оформлення ліків при переміщенні через митний кордон; здійснити гармонізацію митних процедур в Україні до норм світового законодавства.

Впровадження електронного декларування лікарських засобів забезпечить реалізацію електронного документообігу між митними органами та юридичними особами з використанням механізму електронного цифрового підпису та дозволить сформувати необхідні умови для застосування інформаційних технологій на якісно новому рівні.

Лікарські засоби потребують обов'язкового декларування. Декларування лікарських засобів має певні суттєві особливості залежно від реєстраційного статусу лікарського засобу та суб'єкту його переміщення, що певним чином впливає на процедуру митного контролю та оформлення ліків, які ввозяться чи вивозяться через митний кордон України.

Впровадження електронної форми декларування лікарських засобів, що переміщуються через митний кордон України, дозволить значно спростити та прискорити процедуру їх митного контролю та митного оформлення.

Список використаних джерел

1. Митний кодекс України від 11.07.2002 р. № 92-IV [Текст] // ВВР. — 2002. — № 38. — Ст. 288.
2. Шишка, Р. Б. Митне право України [Текст] : [навч. посіб.] / Р. Б. Шишка, В. В. Сергієнко. — Х. : Еспада, 2002. — 296 с.
3. Бекяшев, К. А. Таможенное право [Текст] : [учебн.] [2-е изд.] / К. А. Бекяшев, Е. Г. Моисеев. — М. : ТК Велби, Проспект, 2008. — 360 с.
4. Про лікарські засоби : Закон України від 04.04.1996 р. № 123/96 [Текст] // ВВР. — 1996. — № 22. — Ст. 86.
5. Про затвердження порядку ввезення на територію України незареєстрованих лікарських засобів, стандартних зразків, реагентів : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 26.04.2011 р. № 237 [Текст] // ОВУ. — 2011. — № 63. — Ст. 2508. — С. 24.
6. Коментар до Митного кодексу України [Текст] / [за заг. ред. П. В. Пашка, М. М. Каленського]. — К. : Юстініан, 2004. — 736 с.
7. Дьомін, Ю. М. Митне право України [Текст] : [навч. посіб.] / Ю. М. Дьомін, С. Ю. Дьоміна, Н. М. Железняк ; [під ред. О. Х. Юлдашева]. — К. : Центр учбової літератури, 2009. — 232 с.
8. Про перелік відомостей, що оголошуються громадянами за встановленою формою у разі переміщення ними через митний кордон України предметів : постанова Кабінету Міністрів України від 15.07.1997 р. № 748 [Текст] // ОВУ. — 1997. — № 29. — Ст. 33.
9. Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України : Закон України від 13.09.2001 р. № 2681 [Текст] // ОВУ. — 2001. — № 40. — Ст. 1791.
10. Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України продуктів харчування для власного споживання та перелік предметів, що не можуть бути віднесені до особистих речей громадян, віднесено до особистих речей громадян : постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2001 р. № 1652 [Текст] // ОВУ. — 2002. — № 51. — Ст. 2273. — С. 354.
11. Про затвердження Порядку заповнення митної декларації при переміщенні громадянами предметів через митний кордон України : наказ Державної митної служби України від 04.06.2008 р. № 604 [Текст] // ОВУ. — 2008. — № 53. — Стр. 172. — Ст. 1791.

12. Про затвердження Положення про вантажну митну декларацію : постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.1996 р. № 574 [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=574-97-%EF>.
13. Про затвердження переліків наркотичних (психотропних) комбінованих лікарських засобів, що містять малу кількість наркотичних засобів або психотропних речовин і прекурсорів, які підлягають контролю при ввезенні на митну територію України та вивезенні за її межі : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23.04.2007 р. № 202 [Текст] // ОВУ. — 2007. — № 46. — Ст. 1930.
14. Про затвердження Порядку здійснення митного контролю й митного оформлення товарів із застосуванням вантажної митної декларації : наказ Державної митної служби України від 20.04.2005 р. № 314 [Текст] // ОВУ. — 2005. — № 17. — Ст. 925. — Стор. 152.
15. Щодо декларування лікарських засобів : лист Державної митної служби України від 21.08.2006 р. № 11/2-10/9257-ЕП [Електронний ресурс] НАУ-online. — URL : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1025.11328.0>.
16. Про посилення контролю за лікарськими засобами : доручення Київської регіональної митниці від 07.04.2003 р. № 53 [Електронний ресурс] НАУ-online. — URL : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0053483-03>.
17. Про посилення контролю за правильністю заповнення 31 графи ВМД : лист Державної митної служби України від 18.06.2010 р. № 11/2-10.16/5948-ЕП [Електронний ресурс] НАУ-online. — URL : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1025.17410.0>.
18. Бондаренко, І. О. На шляху до Європейських стандартів: електронне декларування [Текст] / І. О. Бондаренко // Митна справа. — 2005. — № 1. — С. 51-57.
19. Про проведення експерименту з використання електронної форми декларування : наказ Державної митної служби України від 15.09.2004 р. № 671 [Текст] // ОВУ. — 2004. — № 46. — Ст. 3083. — Стор. 172.
20. Про затвердження умов електронного декларування : наказ Державної митної служби України від 17.03.2011 р. № 216 [Текст] // ОВУ. — 2011. — № 29. — Стор. 392. — Ст. 1280.

Рекомендовано до друку кафедрою адміністративного права
Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого"
(протокол № 7 від 13 грудня 2011 року)

Надійшла до редакції 31.12.2011

Шевчук А. М. Особенности декларирования лекарственных средств при таможенном контроле и оформлении

Освещены актуальные вопросы декларирования лекарственных средств, перемещаемых через таможенную границу Украины, при проведении их таможенного контроля. Выделено 2 группы декларирования лекарств в зависимости от субъектов перемещения (физических и юридических лиц) и указано особенности каждой группы, приведен перечень необходимых сведений относительно лекарственных средств, указываются в грузовой таможенной декларации юридическими лицами, предложено и обосновано преимущества введения электронного декларирования лекарств перемещаемых через таможенную границу Украины.

Ключевые слова: декларирование, лекарственные средства, таможенная граница, таможенный контроль.

Shevchuk, O. M. Features of the Declaration of Drugs at Customs Control and Clearance

In the article presents a topical issue of the declaration of drugs across the customs border of Ukraine, during their customs control. Allocated to 2 groups of declaring drugs, depending on the movement of actors (individuals and legal entities) and the specified characteristics of each group is given a list of necessary information regarding drug specified in customs declaration entities, it is suggested and substantiated benefits of introducing electronic declaration of drugs across the customs border of Ukraine.

Key words: declaration, drugs, customs border, the customs control.